

## Bosna i Hercegovina

Nastavak političke krize u Bosni i Hercegovini je sprječavao ključne reforme vezane za ljudska prava, a što uključuje i ustavne promjene koje su potrebne da bi se ukinula diskriminacijska ograničenja nametnuta Jevrejima i Romima na obavljanje političkih funkcija. Romi su naročito ugroženi i podvrgnuti su široko rasprostranjenoj diskriminaciji. Nakon više od 15 godina od optužnice za genocid u Srebrenici 1995. godine, ratnom komandantu bosanskih Srba Ratku Mladiću sudi se pred sudom u Hagu. Broj povratka izbjeglica i raseljenih lica, što uključuje i romske izbjeglice sa Kosova, nastavio je da opada zbog malog ili skoro nikakvog napretka u postizanju održivog rješenja.

### **Etnička i vjerska diskriminacija**

Država Bosna i Hercegovina ponovo nije uspjela implementirati presudu koju je donio Europski sud za ljudska prava (EctHR) iz 2009. godine u predmetu Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine koja nalaže ustavne promjene potrebne da bi se eliminirala etnička diskriminacija u državnom tročlanom Predsjedništvu kao i u Domu naroda. Trenutno, samo pripadnici tri glavne etničke grupe (Bošnjaci, Srbi i Hrvati) mogu biti kandidati i birati se na izborima za Predsjedništvo i za Dom naroda. U trenutku pisanja ovog izvještaja, politički zastoј, kao i neuspjeh da se formira državna vlada godinu dana nakon izbora, ima za posljedicu da parlamentarni saziv kojem predstoji predlaganje ustavnih promjena još treba da se formira, kao što se trebaju sazvati i organi na ministarskom nivou.

Iako se broj romske djece upisane u osnovne i srednje škole u 2011. godini povećao, još uvijek je niži u odnosu na broj njihovih vršnjaka. Pored toga, stopa nezaposlenosti Roma u Bosni i Hercegovini 2011. godine iznosila je 99%, što znači da čak ni oni sa završenom školom nemaju praktično nikakvu šansu za zaposlenje. Prema podacima Visokog komesarijata za izbjeglice (UNHCR), čak do 10% Roma nije zavedeno u javnim evidencijama, što im onemogućava pristup uslugama javnih djelatnosti. Mnogi Romi nemaju pristup zdravstvenoj zaštiti zbog prepreka pri upisu i registraciji a većina njih živi u neformalnim naseljima u kojima vladaju loši stambeni uvjeti.

Više od 100 Roma u Mostaru, od kojih su mnogi starije osobe i djeca, u novembru 2011. godine se moralo suočiti sa prisilnom deložacijom iz svojih domova kako bi se napravilo mjesto za stambeni projekt pod pokroviteljstvom grada Mostara i Ministarstva za ljudska prava u koji bi se smjestilo 18 romskih porodica. U vrijeme pisanja ovog izvještaja, vlasti

nisu osigurale nikakvu vrstu alternativnog smještaja za ljude koji su trebali biti deložirani, od kojih su neki već prethodno premješteni sa druge lokacije u Mostaru krajem 2010. godine.

## **Odgovornost za ratne zločine**

Komandant vojske bosanskih Srba Ratko Mladić izručen je 31. maja 2011. godine Međunarodnom krivičnom sudu za bivšu Jugoslaviju (ICTY) (pogledati poglavlje o Srbiji). Mladić se prvi put pred sudom pojavio u junu, i izjasnio se da nije kriv po 11 tačaka optužnice za genocid, zločin protiv čovječnosti i za ratne zločine, uključujući i masakr više od 8,000 bosanskih muškaraca i dječaka iz Srebrenice u julu 1995., kao i opsade Sarajeva od 1992. do 1995. godine. U oktobru je jedan od članova suda odbio zahtjev tužitelja da se optužnica podijeli na dva sudska procesa kako bi se prvo nastavilo suđenje po optužnici za Srebrenicu čime bi se osigurala efikasnost i postigla pravda za žrtve. Član suda je zaključio da bi takav zahtjev “doveo do predrasude o optuženom i doveo do toga da suđenja budu manje izvodiva.”

Suđenje ratnom predsjedniku bosanskih Srba Radovanu Karadžiću, koji je optužen za mnoge iste zločine kao i Mladić, nastavilo se u ICTY-u 2011. godine, sa kašnjenjima zbog sporova između njegovog pravnog zastupništva i tužilaštva oko odgađanja u priopćenju dokaza odbrani.

Tribunal za ratne zločine u Hagu je u septembru osudio Momčila Perišić, bivšeg načelnika Generalštaba Vojske Jugoslavije, za ratne zločine počinjene u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj, kao i za učešće u masakru u Srebrenici. Osuđen je na 27 godina zatvora.

Između septembra 2010. i 2011. godine, Vijeće za ratne zločine Bosne i Hercegovine donijelo je 24 izvršne presude, čime je broj okončanih slučajeva povećan na 75.

## **Izbjeglice i raseljena lica**

Usvajanje izmijenjene strategije iz 2010. godine koja bi podržala povratak izbjeglica i raseljenih lica (IDP) imalo je neznatan učinak kako bi se spriječio smanjujući broj ovih povrataka. Prema podacima UNHCR-a, u prvih šest mjeseci 2011. godine, samo se 146 izbjeglica i 177 raseljenih lica vratilo u svoja područja prijeratnog prebivališta. Sredinom 2011. godine registrovano je 113,188 registriranih raseljenih lica (uključujući i oko 7,000 u kolektivnim centrima), prema statistikama UNHCR-a, a 48,583 je u Federaciji, 64,359 u Republici Srpskoj i 246 u Brčko Distriktu. Prepreke za povratak ostaju slične onima iz prošlih godina: nepovoljne ekonomske prilike, neadekvatni stambeni uvjeti i nevoljnost da

se ova lica vrata u područja gdje bi se smatrala etničkom manjinom.

Bosna i Hercegovina je i dalje pružala smještaj Romima, Aškalima i Egipćanima sa Kosova koji uživaju privremeni zaštićeni status, a mnogi od njih žive u ovoj zemlji već više od deset godina. Od juna 2011. godine, UNHCR navodi da se u Bosni i Hercegovini nalazi 152 Roma sa Kosova, što je povećan broj u odnosu na prethodne godine.

## **Državna bezbjednost i ljudska prava**

U skladu sa zakonima o državnoj bezbjednosti, u junu je deportovan u Egipat egipatski državljanin Ahmed el-Farahat, koji je uhapšen u oktobru 2010. godine i priveden u centar za imigracijski pritvor u Lukavici. Deportovan je bez podnesene krivične i bez mogućnosti da se provjere dokazi i da podnese žalbu protiv odluke o deportaciji. El Farahat, koji je stupio u štrajk glađu ranije ove godine kako bi protestovao protiv neograničenog pritvora, je živio u Bosni i Hercegovini i imao je prijavljeno stalno boravište još od ranih 1990-tih. Još pet osoba osumnjičenih za kršenje državne bezbjednosti pritvoreno je u centru u Lukavici bey krivičnih prijava, uključujući tri osobe koje su pokrenule postupak pred Europskim sudom za ljudska prava.

Povjerenik za ljudska prava pri Vijeću Europe Thomas Hammarberg je u martu osudio neuspjeh Bosne i Hercegovine da provede preporuke nakon njegove posjete zemlji 2007. godine, a koje su imale za cilj da poboljšaju zaštitu za osumnjičene koji se smatraju opasnim po državnu bezbjednost, uključujući i pravni lijek za dugoročne pritvorenike centra u Lukavici kao i sprječavanje deportacija u slučajevima gdje postoji mogućnost mučenja ili zlostavljanja u zemljama povratka.

Sud Bosne i Hercegovine je u februaru započeo suđenje šestorici optuženih za bombardovanje policijske stanice u Bugojnu u 2010. godini, u kojem je ubijen jedan policajac. Trojica od šestorice optuženih su se izjasnili da nisu krivi, dvojica su odbila da se izjasne, a jedan uopšte nije prisustvovao saslušanju. Za vrijeme pisanja ovog teksta, samo su dva optuženika prisustvovala u dosadašnja dva ročišta u ovom predmetu.

## **Sloboda medija**

Novinara Federalne televizije Omera Hasanovića i njegovog kamermana Emira Hrnčića u augustu je u Živinicama napalo 10 muškaraca koji su im oduzeli opremu. Novinari su izveštavali o aktivnostima Mehmeda Butkovića, nakon njegove suspenzije sa pozicije glavnog imama Islamske zajednice u Živinicama. Očevici tvrde da su napadači bili Butković i njegovi pratioci. U vrijeme pisanja ovog izvještaja nije došlo do pritvaranja

počinitelja.

Također nije bilo značajnih promjena u istrazi prijetnji protiv televizijskog urednika Bakira Hadžiomerovića iz 2010. godine kao i napada na televizijskog novinara Osmana Drinu iste godine. Hadžiomerović i dalje prima prijetnje - zadnja je pristigla u Februaru 2011 - ali nije bilo uhapšenih u vrijeme pisanja ovog izvještaja. Hadžiomerović živi pod policijskom zaštitom od 2009. godine.

### **Ključni međunarodni akteri**

Europska unija igrala je sve značajniju ulogu u Bosni i Hercegovini u 2011. godini, otvarajući novi ured u Sarajevu koji će istovremeno biti i sjedište specijalnog izaslanika Europske unije za Bosnu i Hercegovinu, zajedno sa sve većim brojem zaposlenih koji će raditi ka europskim integracijama. Peter Sorensen, novi šef delegacije Europske unije u Bosni i Hercegovini i specijalni predstavnik EU (EUSR), imenovan je 2011. godine, a stupio je na dužnost u septembru.

Catherine Ashton, Visoki predstavnik EU za vanjsku politiku, sigurnosnu politiku i potpredsjednica Europske komisije, preuzela je glavnu ulogu u smanjenju tenzija sa predsjednikom entiteta Republika Srpska Miloradom Dodikom, nakon što je on pozvao na referendum o nacionalnim državnim institucijama, uključujući i sudove za ratne zločine, što se smatralo prethodnicom za referendum za otcjepljenje Republike Srpske od Bosne i Hercegovine.

Godišnji izvještaj Europske komisije o napretku Bosne i Hercegovine u oktobru je naznačio kontinuirani neuspjeh formiranja vlasti na državnom nivou kao glavnu prepreku reformama, uključujući i provedbu presude po predmetu *Sejdić i Finci*. U izvještaju se također naznačuje na trajnu diskriminaciju Roma (bez obzira na neke pokušaje da se provede strategija o Romima), na politički pritisak na medije i ugnjetavanje novinara, segregaciju u obrazovnom sistemu i na nedovoljan napredak u vladavini prava.

Hammarberg je u svom izvještaju iz marta, a koji je bio objavljen nakon posjete Bosni i Hercegovini, istakao potrebu da se poboljša zaštita Roma, uključujući Rome s Kosova pod privremenim zaštićenim statusom, da se prekine segregacija u sistemu javnog obrazovanja i da se nađu trajna rješenja za izbjeglice i raseljena lica.

U februaru je Europska komisija protiv rasizma i netolerancije pri Vijeću Europe (ECRI) oštro kritikovala manjak napretka u provedbi presude po predmetu *Sejdić i Finci*, ističući

kontinuiranu marginalizaciju manjinskih grupa, posebno Roma.

U zajedničkoj izjavi, koja je objavljena u junu, državni sekretar Sjedinjenih Američkih Država Hillary Clinton i ministar vanjskih poslova Velike Britanije William Hague izrazili su razočarenje zbog dugotrajnog zastoja u formiranju državnih institucija u Bosni i Hercegovini kojim se sprječavaju potrebne reforme kao i ukidanje diskriminacije u politici po etničkim osnovama. Tokom svoje posjete Bosni i Hercegovini u istom mjesecu, pomoćnik državnog sekretara Sjedinjenih Američkih Država Philip H. Gordon izjavio je kako je Bosna i Hercegovina ostvarila nedovoljan politički napredak od 2006. i 2007. godine te je pozvao bosanskohercegovačke političare da formiraju vladu i da prestanu poticati etničke tenzije.